

Posudek rigorózní práce mgr. Davida Franty „Bodry národní buditel osvícený romantismem? Vybraná beletrie Josefa Franty Šumavského (1796 – 1857) z 30. let 19. století

Rigorózní práce Davida Franty je věnována jednomu z „menších“ obrozeneckých autorů Josefu Frantovi Šumavskému. V žádném případě však nejde o – v případech zapomenutých autorů obvyklou - monografickou studii. Jak již napovídá název práce, autor svůj zájem o Frantovy literární aktivity omezil na jedno desetiletí a z něj pak vybral pouhé čtyři texty. Ty se staly základem čtyř sond do literárního života 30. let, vzhledem k různorodosti zvolených textů (příležitostná báseň, překlad, hrdinská epika, zápis snu) osvětlujících zvolené období z různých zorných úhlů. Tuto promyšlenou koncepci práce nelze než ocenit.

Zvolený koncept práce ovšem sám o sobě neimplikuje žádnou metodu. Autor proto v úvodní kapitole podniká širokou metodologickou rozvahu, jež vyústí v jeho příklon k synopticko – pulzačnímu modelu literárního vývoje, zformulovanému Daliborem Turečkem a Peterem Zajacem a aplikovaném jimi vedeným vědeckým týmem na sledování literatury 19. století prizmatem uměleckých směrů.

V duchu této metodologie chápe autor zvolené Frantovy texty jako uzlové body, v nichž se protínají různosměrné tendence dobového literárního a kulturního vývoje. Jeho ctižádostí je rekonstruovat co nejkomplexnější síť vazeb vybraného textu k soudobé kultuře a díky tomu jej co nejpřesněji situovat do soudobého kulturního pole.

V jednotlivých kapitolách se mu to daří realizovat různou měrou. Kontextově nejbohatší je sonda třetí, věnovaná Frantově básni Krok ze stejnojmenného almanachu. Autor se široce zabývá tradicí vyobrazování bájného vladyky, a to jak v literatuře, tak ve výtvarném umění. Shledává v ní dva principiálně odlišné náhledy na tuto postavu a přiřazuje Frantův portrét Kroka k jedné z nich. Autorovy závěry jsou přesvědčivé, dobře odargumentované. Nicméně okouzlení z nalézání dobových kontextů zřejmě vedlo autora k tomu, že svou síť v této kapitole rozprostírá až příliš doširoka; konkrétně jako nadbytečnou cítím partii věnovanou Budči, protože byt' s Krokem souvisí, jedná se podle mě o samostatné téma.

V sondě první (příležitostná báseň na Dobrovského) a čtvrté (záznam snu) je šíře a relevance nalezených vazeb přiměřená a funkční. Prostřednictvím rekonstrukce dobového kontextu Frantovy básně rozkrývá nejednoznačný vztah

jungmannovské generace k velkému předchůdci. Kapitola, založená na záznamu Frantova snu (materiálově zřejmě nejzajímavější) přináší další doklad toho, že i ukáznění buditelé, naplňující normy vlastenecké literatury, byli zasaženi kouzlem subjektivního romantismu.

Jako nejslabší se mi jeví kapitola zabývající se Frantovými překlady. Kontextové informace jsou tu podle mě příliš všeobecné, chybí tu to, co je v ostatních kapitolách předností práce: zcela konkrétní analogie, návaznosti, protiklady. Snad kvůli tomu v této kapitole nejnaléhavěji postrádám začlenění vybraných textů do celku Frantových spisovatelských aktivit, což je kontext, jež autor, zřejmě programově, opomíjí. Tento postup je bezesporu akceptovatelný, chrání autora před nebezpečím biografismu, nicméně je třeba absenci tohoto kontextu nahradit důsledným sledováním kontextů jiných.

Navzdory těmto výhradám hodnotím předkládanou práci kladně. Oceňuji zejména její příkladnou metodologickou čistotu a jasnou osnovu. Nemalé uznání si zaslouží autorova široká znalost pramenů a odborné literatury, a to nejen literárně historické, nýbrž v širokém slova smyslu společenskovední. O její šíři vypovídá obsáhlý seznam zdrojů v závěru práce. Nejde přitom o formální demonstraci sečtělosti; prostudované tituly autorovi pomáhají tříbit uvažování o nastolených problémech.

Závěr: Předkládaná práce Davida Franty je metodologicky vytríbeným příspěvkem k poznání procesů probíhajících v české literatuře 1. poloviny 19. století. Svou délkou, množstvím prostudovaných pramenů a literatury a zejména pak úrovní zpracování vyhovuje požadavkům kladeným na rigorózní práci. Plně ji proto doporučuji k obhajobě.

V Praze, 18. dubna 2017

prof. PhDr. Dagmar Mocná, CSc.

Mgr. Bc. David Franta:

Bodry národní buditel osvícený romantismem?

Vybraná beletrie Josefa Franty Šumavského (1796 – 1857) z 30. let 19. století

(posudek rigorózní práce)

Text posuzované rigorózní práce zahrnuje teoretický úvod, čtyři sondy do literárního díla Josefa Franty Šumavského a rozsáhlý soubor příloh obsahující rozšířenou bibliografii Frantových knižních i časopiseckých publikací a edici jeho vybraných textů. Jednotlivé sondy se věnují dvěma básním (s dubiózním autorstvím), Frantovým překladům z polštiny a němčiny a prozaickému zápisu jeho (literárního) snu a každá z nich představuje svébytný heuristický a teoretický komplex. Autor si zjevně nechce nic ulehčovat, snaží se posoudit zkoumanou osobu z několika úhlů pohledu, navíc je zřejmé, že už se tématem zabývá delší dobu. Přestože se práce omezuje na časové období konce dvacátých a většiny třicátých let 19. století, a např. Franta-slovníkář do ní tedy není zahrnut samostatnou sondou, lze ji vzhledem k jejímu tematickému záběru považovat za relevantní příspěvek ke zkoumané oblasti. Práce tak přináší nová zjištění o pojednávaném tématu, byť některá z nich jsou dubiózní povahy, jak ukázu dále.

Autor ve své práci odkazuje snad až k nadbytečnému množství (nejen) literárněvědných teorií rozličné provenience – objevuje se tu vedle sebe Macurova sémiotika, Zajacův-Turečkův model zvrstvených literárních dějin, teorie intertextuality, studia kulturní paměti, teorie překladu atd. atd. Do jisté míry lze tento fakt ospravedlnit poukazem ke skutečnosti, že každé z různorodých analyzovaných témat si vyžaduje zčásti odlišné teoretické zázemí, přesto však absence jednotného pojetí v celé práci poněkud poškozuje celkový dojem z textu. Poznatky z jednotlivých teorií navíc nejsou vždy využity s dostatečnou mírou účelnosti pro analyzování materiálu, v několika málo případech se dokonce k tomuto materiálu ani přímo nevztahují.

Úvodní sonda se věnuje básnickému nekrologu Slza na hrob Dobrovského, v otisku podepsanému iniciálami F. J. V. a s pochybnostmi připisovanému Frantovi. Autor kvůli zjištění autorství podnikl poměrně obsáhlý heuristický výzkum a registroval i dobové prameny, které tuto báseň připisují Františku Jaroslavu Vackovi-Kamenickému, resp. Františku Josefu Volnému. Obávám se, že Frantovo autorství je v tomto případě natolik nepravděpodobné, že poněkud komplikuje i samo zařazení příslušné kapitoly do posuzované práce: jestliže autor i přes svá vlastní zjištění pracuje nadále s textem básně výslovně jako s Frantovým („Budeme-li i přes tyto pochybnosti považovat za autora ... právě Josefa Frantu Šumavského...“, s. 48), působí to poněkud rozpačitě. Větší část svých úvah nadto autor věnuje otázce dobové recepce Dobrovského postavy a díla, jež koneckonců „frantovské“ téma překrývá. – Za autorskou šifrou J. M. K. u básně Vzpomenutí na smrt J. Dobrovského bych hledal nejspíše Josefa Mirovíta Krále, autora s rozsáhlou básnickou činností v dané době.

Druhá sonda analyzuje Frantovy překlady historické povídky Stanisława Jaszowského Leona Potocká (z polštiny) a povídky Christopa Schmida Holoubek (z němčiny). Součástí analýzy vedle překladatelské strategie v kontextu české literatury jsou též souvislosti týkající se publikační platformy uvedených překladů a poetických aspektů obou textů, zahrnujících otázky žánrové a komentář k pojetí ústředních ženských postav. Odbornou translatologickou literaturu zde však autor

mohl využít mnohem bohatěji, než jak činí. Přímou inspiraci pro dané téma mohla poskytnout např. studie Lenky Kusákové o českých obrozenských překladech Claurenových povídek (ve sborníku *Mezi texty a metodami*, 2006), zahrnujících i bohemizování konkrétních témat.

Třetí sonda, patrně nejdůležitější část celé práce, analyzuje hrdinskou báseň *Krok*, uveřejněnou ve stejnojmenném almanachu (1833), a interpretuje ji v širokých intertextuálních souvislostech. Na rozdíl od výše zmíněné úvodní sondy se autor práce u básně *Krok*, podepsané pouze iniciálou F., nevyjadřuje o možných pochybnostech o Frantově autorství; pouze v připojené edici je Frantovo jméno uvedeno s otazníkem, jinak se zde s textem zachází jako s Frantovým. Přestože Frantovo autorství je v tomto případě velmi pravděpodobné (byl i redaktorem zmíněného almanachu), bylo by na místě podpořit je alespoň úvahou, zmínkou např. o možném dochovaném rukopisu apod. Báseň *Krok* se totiž potenciálně jeví jako zdaleka nejvýznamnější Frantův původní beletristický text, jenž je v práci analyzován, a v jistém smyslu jí poskytuje téma. Příslušná kapitola hovoří o dobové recepci almanachu *Krok* a především podává bohaté postřehy o poetických (tematických) i jazykových aspektech básně. Značný je podíl intertextuálních souvislostí, který si vyžádal i velkou heuristickou práci – autor např. cituje prameny dokládající „genealogii“ Kroka a dobové povědomí o jeho postavě (schází však např. Beckovského kronika, nemluvě o německých pramenech), texty zpracovávající libušinský mýtus (včetně RZ), a vcelku bezbřeze také beletristické práce tematizující Kroka napříč celým 19. stoletím, tedy i v době po otištění básně. Není bohužel jasně zdůvodněno, proč je do úvahy o básni J. Franty z roku 1833 zahrnuta např. také raná báseň K. V. Raise nebo Jiráskovy *Staré pověsti české*, jež s Frantovým *Krokem* nepojí žádná souvislost. Nadto strhují texty těchto kanonických autorů zákonitě čtenářský zájem na sebe. Efekt je tak možná právě opačný, než jaký autor zamýšlel – Frantovy verše se rozhodně v tomto širokém komplexu textů nejeví jako centrální článek a kontury „frantovského“ tématu se rozmývají. Smysluplnější by podle mého názoru bývalo pojednat dané téma pouze v dobovém výseku a v kontextu těch textů, jež autor Kroka mohl znát, respektive jež mohly být jeho básní přímo ovlivněny.

Poslední příkladová sonda se zabývá Frantovým prozaickým záznamem snu, jenž autor bez váhání řadí mezi dobově příznačná literární díla (o jeho možné autenticitě prakticky neuvažuje). Frantův krátký záznam je tak poměřován opět intertextuálně, nyní však v relativně dobře zvoleném rámci (literárních) zápisů snů u českých romantiků. Frantův záznam je v úplnosti citován v textu kapitoly (neobjevuje se proto v přiložené edici), fotografie originálního rukopisu je součástí obrazové přílohy. Podanou interpretaci záznamu by jistě bylo možné rozšířit porovnáním s dobovými snáři, k výkladům jednotlivých motivů lze také s prospěchem využít slovníky symbolů.

Soubor příloh otevírá bibliografie Josefa Franty Šumavského, členěná na texty knižního rázu a příspěvky v periodikách. Jedná se o bibliografii přejatou z monografie M. Kaňáka, kterou však autor posuzované práce dokázal rozšířit o řadu nových položek. Neuvádí se, zda k tomu účelu prohledal i dostupné elektronické databáze, např. retrospektivní bibliografii Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

Největší část příloh zabírá edice vybraných textů Franty Šumavského, zahrnující i dubiózní báseň *Slza na hrob Dobrovského* a básnické nekrology na Dobrovského od dalších autorů. Oceňuji podrobnou ediční poznámku (jak autor uvádí, byla podobná edice už předmětem jeho diplomové práce), která zahrnuje 1) údaje o jazykových úpravách a 2) jazykové zvláštnosti, v edici neupravované. Osobně bych tyto dva soubory informací od sebe důsledněji oddělil (druhá jmenovaná složka do ediční poznámky sensu stricto spíše nepatří). Závažnější ovšem je, že v ediční poznámce ani u jednotlivých

textů přepsaných v příloze není údaj o zdroji, stejně jako údaj o možném dvojitěm znění textu (rukopisná / tištěná verze, dvojitý otisk apod.). V případě variant čtenář nepozná, jaký text má před sebou. Srovnání rukopisu s otiskem navíc mohlo přinést cennou informaci o vývoji konkrétního textu, popřípadě o praxi redakčních úprav.

Práce tak zasluhuje uznání především pro své heuristické kvality (které se nepřímo odrážejí také v bohaté a přehledně členěné bibliografii). Autor se nespokojuje s pramenným materiálem a neváhá k němu vždy dohledávat další informace. Do komentáře k tištěným textům doplňuje také údaje o jejich dobovém recenzním ohlasu, stejně jako i (spíše řídké) zmínky o nich v odborné literatuře, a usiluje postihnout tyto údaje co možná v úplnosti. Taková snaha je jistě imponující a nemálo práci prospívá. Ostatní aspekty posuzovaného textu lze akceptovat s uvedenými výhradami jako víceméně odpovídající úrovni rigorózní práce.

Práci **doporučuji** jako způsobitou k udělení příslušného hodnocení, respektive titulu.

12. 4. 2017

Mgr. Michal Charypar, Ph.D.
charypar@ucl.cas.cz